

METODICKÁ PŘÍRUČKA

DiPo[®] – podstatná jména (vzory, rody, pády)

*olomoucké
didaktické
pomůcky*

OLDiPo[®], spol. s r.o.
tř. Svobody 20
779 00 Olomouc
telefon: 585 204 055
mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz
web: www.oldipo.cz

Mgr. Jiří Zibura – autor
Mgr. Lada Ziburová – recenzent

VÝHODY POMŮCKY

- ✓ **Škola hrou při vyučování** – dítě vnímá učení jako hru, alternativní způsob výuky.
- ✓ **Využití pro žáky se specifickými poruchami učení.**
- ✓ **Nenásilná forma výuky** – upoutání pozornosti dítěte, upevňování a opakování jeho vědomostí netradičním způsobem.
- ✓ **Volba rychlosti práce** – respektování vlastního tempa dítěte v souladu s jeho aktuální úrovní.
- ✓ **Spolupráce žáků** – žáci mohou spolupracovat ve skupině, učí se komunikovat mezi sebou, učí se vzájemně si pomáhat.
- ✓ **Rychlé opakování** – možnost kdykoliv opakovat látku, jednoduchá manipulace s pomůckou, rychlé uložení pomůcky zpět do krabice, během krátké doby žáci procvičí velké množství učiva.
- ✓ **Práce s chybou** – dítě se učí pracovat s chybou, možnost opravy chyby, ponaučení se z chyby, přestává se chyby bát, nedochází k fixaci chyb.
- ✓ **Rychlá kontrola pomocí identifikačních znaků** – rozvoj zodpovědnosti díky vlastní kontrole a následná motivace k doplnění vědomostí, rozvoj vlastní tvořivosti.
- ✓ **Provedení pomůcky** – příjemné grafické zpracování pomůcky a barevnost pomůcky zvýší zájem dětí a upoutá jejich pozornost k učivu.
- ✓ **Usnadnění přípravy na hodinu** – učitel má k dispozici propracovanou, komplexní a efektivní pomůcku.
- ✓ **Pomůcky z řady DiPo® pomáhají rozvíjet** – základní percepční schopnosti, jemnou motoriku, prostorovou orientaci, mezismyslové vnímání, zrakové rozlišování, čtenářské dovednosti, jazykový cit, slovní zásobu, samostatnost a sebehodnocení.

Soubor obsahuje lišty, které jsou uvedeny v tabulce.

Lišta	Počet kusů	Metodický účel	Umístění
Natištěna na desce	3	Určena pro řazení podstatných jmen podle pádů. Obsahuje nápovědu ve formě pádových otázek. Kombinovaná s jednotným číslem.	
Natištěna na desce	3	Určena pro řazení podstatných jmen podle pádů. Obsahuje nápovědu ve formě pádových otázek. Kombinovaná s množným číslem.	
Natištěna na desce	3	Určena pro řazení podstatných jmen podle mluvnického rodu v čísle jednotném.	
Natištěna na desce	3	Určena pro řazení podstatných jmen podle mluvnického rodu v čísle množném.	
R	6	Určena pro použití s natištěnou lištou, chceme-li určovat i životnost u mužského rodu.	Buňka R
M1, Ž, S	6+6+6	Určena pro řazení podstatných jmen ke vzorům.	Buňky M1, Ž, S
M2	6	Určena pro řazení podstatných jmen rodu mužského ke vzorům <i>předseda, soudce</i> .	Přiložit k pracovní desce

Lišty se dají na desce kombinovat podle potřeby, systém umožňuje určovat jednu nebo dvě až tři vlastnosti slova zároveň. Lišty pro řazení podstatných jmen ke vzorům jsou oboustranné. Jedna strana (lehčí varianta) obsahuje nápovědu – koncovky jednotlivých vzorů a druhá strana (těžší varianta) je bez nápovědy.

Lišty jsou velikostí i obsahem kompatibilní s prvním vydáním.

rod mužský životný		rod mužský neživotný		předseda		soudce	
M1	pán životná 1.p. ...a hrdy 2.p. ...y bez koncovky končí souhláskou -a	hrad neživotná (hrdý) 1.p. ...o 2.p. ...a bez koncovky končí souhláskou (-t, -ř)	muž životná (máky) 1.p. ...o 2.p. ...y bez koncovky končí souhláskou -a	stroj neživotná (měky) 1.p. ...o 2.p. ...y bez koncovky končí souhláskou -a	1.p. ...a hrdy 2.p. ...y končí samohláskou -y	měky 1.p. ...o 2.p. ...y končí samohláskou -a	1.p. ...a 2.p. ...y končí samohláskou -a
Ž	žena 1.p. ...a hrdy 2.p. ...y končí samohláskou -y	růže 1.p. ...e (-, -ě) 2.p. ...e (-, -ě) končí samohláskou -a (-, -ě)	píseň 1.p. ...e (-, -ě) 2.p. ...y bez koncovky končí souhláskou -a (-, -ě)	kost 1.p. ...o 2.p. ...y bez koncovky končí souhláskou -j			
S	město 1.p. ...o hrdy 2.p. ...a	moře 1.p. ...e (-, -ě) 2.p. ...e (-, -ě)	kuře 1.p. ...e (-, -ě) 2.p. ...e (-, -ě) smišeny	stavení 1.p. ...í 2.p. ...í dlouhy			

KARTY A ZPĚTNÁ VAZBA (IDENTIFIKAČNÍ ZNAKY)

K šesti pracovním deskám patří soubor 376 karet s textem. Každá karta je potištěna z obou stran. Jedna karta má rozměr 64 × 22 mm. Karty jsou velikostí i řešením kompatibilní s prvním vydáním.

Lícová strana

Na líci karty je tučně vytištěno určované **podstatné jméno** ve spojení s dalšími slovy v závorce. Často jsou použity předložkové vazby, které zejména v počátcích výuky usnadňují určení pádu.

Rubová strana

Rub karty je lemován identifikačními znaky. Jsou jimi čtverečky s vepsanými číslicemi v horní části karty (označují čísla pádů) nebo běžně používané zkratky pro mluvnické číslo, rod a u mužského rodu životnost, neživotnost po stranách karty a také zkrácené názvy jednotlivých vzorů v dolní části karty. Čtverečky vyplněné rastroem označují ty jmenné kategorie, které vyjadřuje tvar zkoumaného podstatného jména. Střed karty se stejnou vazbou jako na líci je vyplněn barvou. **Modrá barva** symbolizuje mužský rod, **červená barva** ženský rod, **žlutá barva** střední rod. To umožňuje velmi rychlé rozřídění karet tehdy, když chcete cvičit pouze jeden konkrétní rod. Toto odlišení zároveň může posloužit jako druhý možný identifikační znak mluvnického rodu.

Dodaný soubor 376 karet je tvořen 166 kartami s tvary podstatných jmen rodu mužského, 106 kartami s tvary podstatných jmen rodu ženského a 104 kartami s tvary podstatných jmen rodu středního. Na procvičení každého z pádů je k dispozici přes 50 příkladů, k řazení k jednotlivým vzorům průměrně 18 příkladů. V tomto novém vydání byla velká část vazeb změněna. Některá podstatná jména se záměrně opakují v různých tvarech. Děti proto mají možnost porovnat rozdílnost jejich pravopisu v závislosti na pádu. Ke každému rodu jsou dodány prázdné karty (viz níže). Všechny karty nesou pořadové číslo.

Lícová strana

jitrocel
(je léčivá rostlina)

(už kvetou)
jabloně

koření
(zavonělo kuchyní)

Rubová strana

85	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
muž.	jitrocel							i.
žen.	(je léčivá rostlina)							mn.
stř.								živ.
	pán	hrad	muž	stroj	před.	soud.	meživ.	

223	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
muž.	jabloně							i.
žen.	(už kvetou)							mn.
stř.								živ.
	žena	růže	pišeň	kost				

351	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	
muž.	koření							i.
žen.	(zavonělo kuchyní)							mn.
stř.								živ.
	město	moře	kuře	stavení				

PRÁCE S DiPo®

► Návod pro práci

Práce s DiPo® je pro žáky i učitele velice jednoduchá. Žáci se s pomůckou naučí rychle pracovat a brzy se stane jejich oblíbeným pomocníkem při osvojování učiva.

DiPo®		R	rod mužský životný	rod mužský neživotný
R 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12	rod mužský		(hrát finále bez) Slováků	(vesta bez) knoflíků
		Z		
	rod ženský		(J. Seifert psal) básně	
		S		
	rod střední		(pomazánka z) vajec	

DiPo®		M1	pán	hrad	muž	stroj	M2	předseda	soudce
R 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12	rod mužský		(světil se) kamarádovi	(vane teplý) vítr	(u vody sedí) rybář	(bloumal bez) čte		(vrátil se bez) děty	(trodru napadl) škádce
		Z	žena	růže	píseň	kost			
	rod ženský		škola (je základ života)	(ležel pod) borovicí	(mám velkou) žizeň	(zachovej svěží) mysl			
		S	město	moře	kuře	stavení			
	rod střední		(malé) pravítko	(učni se učí v) učilisti	(písnička o) ptáčeti	(pracuji ve) stavebnictví			

DiPo®		M1, Z, S				M2
R 1 2 3 4 5 6 7	1. p.	kdo, co	kružítka (leží na lavici)			
	2. p.	koho, čeho	(hrát finále bez) Slováků			
	3. p.	komu, čemu	(zadat práci) pisařům			
	4. p.	koho, co	(zapomněl si) věci			
	5. p.	oslovujeme, voláme	(Předložte výkřiky.) správcevé!			
	6. p.	(o) kom, (o) čem	(byl v lese na) borůvkách			
	7. p.	kým, čím	(dopisy s) přáními			

DiPo		41	pán	hrad	muž	stroj	60	předseda	soudce
		1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.
1. až 7. p.	1. p.	kdo, co		(vane teplý) vítr	(u vody sedí) rybář				(úrodu napadl) škůdce
	2. p.	koho, čeho				(bloumal bez) čte	(vrátil se bez) děty		
	3. p.	komu, čemu	(světit se) kamarádovi						
	4. p.	koho, co							
	5. p.	oslovujeme, voláme							
	6. p.	(o) kom, (o) čem							
	7. p.	kým, čím							

DiPo		2	žena	růže	píseň	kost
		1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.
1. až 7. p.	1. p.	kdo, co				
	2. p.	koho, čeho		(směs starých) melodií		
	3. p.	komu, čemu	(zajel až k) vrbičkám			
	4. p.	koho, co			(J. Seifert psal) básně	(zapomněl si) věci
	5. p.	oslovujeme, voláme				
	6. p.	(o) kom, (o) čem	(byl v lese na) borůvkách			
	7. p.	kým, čím		(album s) pohlednicemi		

DiPo		5	město	moře	kuře	stavení
		1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.	1 p. 2 p.
1. až 7. p.	1. p.	kdo, co	(malé) pravítko			
	2. p.	koho, čeho		(bez) slunce (není života)		
	3. p.	komu, čemu			(házel míček) stěnat	
	4. p.	koho, co				
	5. p.	oslovujeme, voláme				
	6. p.	(o) kom, (o) čem		(uční se učí v) učilišti	(písnička o) ptáčeti	(pracují ve) stavebnictví
	7. p.	kým, čím				

Učitel nejprve žákům rozdělí pracovní desky a listy. Vybere soubor karet a nahčystá všechny karty nebarevnou (licovou) stranou k sobě a karty žákům rozdělí. Žák vyhodnotí slovní spojení. Kartu přiloží **nebarevnou stranou nahoru** do takového pole na pracovní desce, které odpovídá pozici jmenné kategorie na listě.

Karty v jednotlivých polích vrství na sebe. Po zpracování celého souboru karet (podle potřeby i dříve) přistoupí žák ke kontrole.

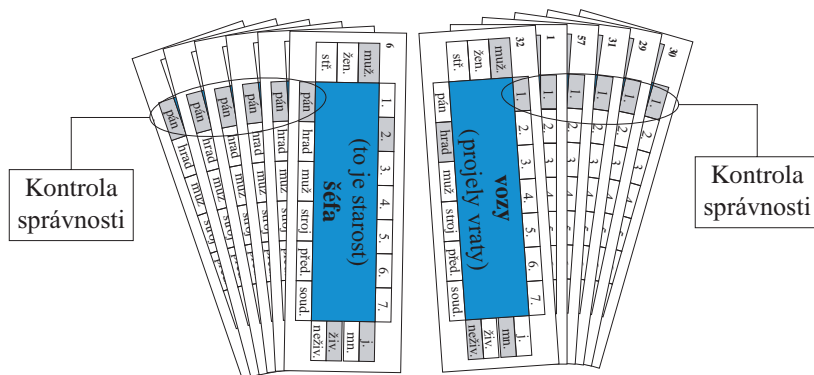
Záleží na učiteli, jakým způsobem budou žáci pracovat. S pracovní deskou může žák pracovat sám nebo se sousedem v lavici, případně ve skupině. S kartami se dá pracovat i bez pracovní desky. Jeden žák může zkoušet druhého žáka a jeho odpověď kontrolovat sledováním rubové strany karty. Potom se oba žáci vymění. Způsobů práce je mnoho.

Ke každému souboru je dodáno přiměřené množství prázdných karet, do kterých si každý učitel může doplnit vlastní oblíbené vazby a věty nebo doplnit ztracené karty. Povrchová úprava umožňuje doplnění libovolných nápovědných znaků a odkazů na karty i pracovní desky fixem. Učitel si tak může pomůcku upravit podle svých představ.

Pomůcka není primárně určena pro zkoušení, je vhodnější pro intenzivní výuku a rychlejší pochopení této rozsáhlé a obtížné látky.

► Kontrola správnosti

Vlastní kontrola správnosti je zřejmá z ukázky. Žák otočí celý vzniklý sloupec karet a ověří správnost určení kategorií na vrchní kartě. Sloupec klepnutím zároveň a rozhrnutím do vějířku nebo postupným snímáním karet kontroluje záznam příslušného **identifikačního znaku**. Správnost určení mluvnického rodu můžeme ještě rychleji zkontrolovat podle barvy středového pole rubové části karty. Stačí pouhé rozhrnutí sloupce karet v dlaní. Karty, které mají **rastrované čtverečky** vyjadřující sledovanou kategorii v zákrytu s první ověřenou kartou, jsou určeny správně. Chybně určené jsou mimo zákryt. Učiteli pak žák sdělí výsledek kontroly.

Koncepce pomůcky umožňuje žákovi okamžitě a samostatně opravit svou práci. Provádí-li kontrolu bezprostředně, **nedochází k fixaci chyb**.

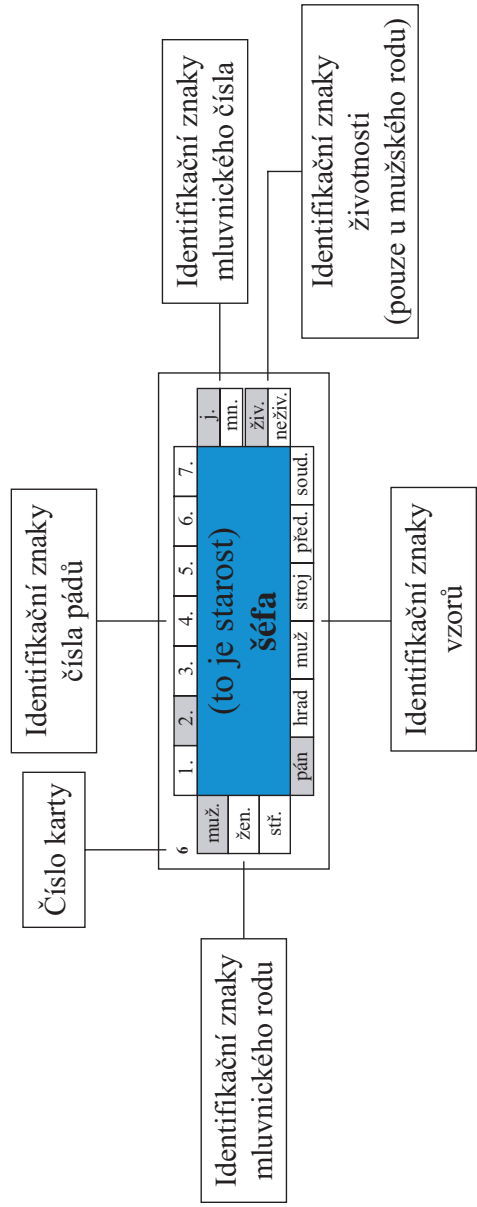
► Další možnosti využití

Uvedený návod je pouze orientační. Zkušenosti z práce s celou řadou **DiPo**[®] prokázala vysokou tvořivost českých učitelů a českých dětí a mnohostrannost použití této pomůcky. Velké množství karet přímo vybízí k dalšímu didaktickému využití. Soubor lze využít například:

- ✓ k procvičování větné stavby,
- ✓ k procvičování slovních druhů,
- ✓ jako zásobník vět pro diktáty,
- ✓ k nácviku čtení už od 1. třídy, zejména při výuce genetickou metodou čtení,
- ✓ k nejrůznějším didaktickým hrám.

Žáci mohou přepisovat slovní spojení do sešitu, svoji práci sami opravit a označit si případné chyby. Tak je možné získat také písemný výstup práce žáka. **Pokusy o podvádění jsou při správném přístupu učitele ojedinělé.**

DETAILNÍ POPIS RUBOVÉ STRANY KARTY

Označení identifikačního znaku rastrem = správné zařazení podstatného jména.

OldiPo[®], spol. s r.o., tř. Svobody 20, 779 00 Olomouc
IČ: 29453241, DIČ: CZ29453241
telefon: 585 204 055, mobil: 777 213 535
e-mail: oldipo@oldipo.cz, web: www.oldipo.cz